

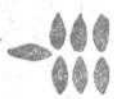

Д. ТАНАСОГЛУ

Чал,
ТҮРКҮМ

к

Д. ТАНАСОГЛУ

Чал, ТҮРКҮМ

(Стихлар)

GAGAUZ MILLI ARHIVI

№ 165 *Туркүм* МОЛДОВЕНЯСКЭ * 1966

«CENTRUL DE CERCETĂRI
ȘTIINȚIFICE A GAGAUZILOR»
АРХИВ
НИЦ П. СТЕПАНА КУРОГЛО
ИМ. М.В. МАРШЕВИЧ

Сборник стихов «Пой, моя песня!» новый этап в творчестве поэта. Книга содержит четыре цикла: «Звени, моя песня!», «Братство», «К звездам», «Любовь». В первый цикл включены стихи о Ленине и о партии, о Родине и советских людях, строящих светлое будущее; много места уделено в этом цикле песням о родном крае гагаузов — Буджаке и о Молдавии. Цикл «Братство» воспекает дружбу между народами нашей Родины. Поэма «Космос, улица моя!» (из цикла «К звездам») — одно из лучших произведений поэта — является своеобразной космической эпопеей. Любовная лирика (цикл «Любовь») проникнута нежностью и светлым оптимизмом.

Поэзия Дионисия Танасоглу, выдержанная в стиле гагаузского фольклора отличается богатством языковых и поэтических средств.

Надеемся, что книга вызовет живой интерес и найдет теплый отклик у читателей.

Борис Тукан

ЧАЛ, ТҮРКҮМ!

(Звени, моя песня!)

ЛЕНИНӘ ТҮРКҮ

(Песнь о Ленине)

Не гөзәл гүннәр гелди
Фукарә ауллара!
Ким оннары гетирди
Бизә, гагаузлара?
Партия — Ленинимиз,
Ленин — паалы гүнүмүз!
Ени өмүр гүннейә
Ленин гелди дүннейә.

Несой зор биз йашадык,
Гүч ежел ушаклары...
Ким душмандан куртарды
Бизи, гагаузлары?
Кәмил совет кардашлар —
Лениндән йолланмалар.
Ени өмүр гүннейә
Ленин гелди дүннейә.

Шинди гөзүмүз гүлер,
Унуттук кахырлары.
Ким бизи өлә север,
Бизи, гагаузлары?

Ватаным — Советлерим,
Ани дүздү Лениним!
Ени өмүр гүннейә
Ленин гелди дүннейә.

Шан едериз зааметтә,
Едежез дә өмүрдә,
Партиейи — Ленини,
Ватанымы — Ленини!
Ени өмүр гүннейә
Ленин гелди дүннейә!

БИРЛИК

(Единство)

Гүн айдыны биаз бүтүнкән,
Ама «кушактыр» о чөзүккән —
Чок бойодакы айдыннар
Хализинә топлу бирликкән.
Хеп бутакемдыр миллетләр дә —
Түрлү дилләр, сенселеләр дә,
Совет халкымызы дүзән —
Тә кырмызы бир халк хептән дә!
Бирлик, достлу, кави, четин хем,
Бир халк — халклар өмүрүнә хем
О бирлешик, улу инсан
Кәмил өмүр ердә
дүзән хем.
Биаз шафка пак сызынты ки
Кызгын бир гүн гөктә йаныр ки.
О дийлдир кәр өмүрүнә,
Куветлери сә сайысыз ки...
Бирлик Совет халкларына бак
Вар таа да бүүк бир сызынта бак —
Октябрь, Ленин, Партия —
Бу коммунизма кызгыны бак!

«ПРАВДА»

«Правда» — дорусу,
Ишамак дорусу,
Ленин дорусу!
Елли кередән зеедә
Илкйаз гелди дүннейә
«Правда» канатларында.
Елли кередән зеедә
Топрак хеп йапты гүнә
Долай кенди йолундан
«Правда» байраа елиндә!
«Правда» гүн сыжаа гиби
Йайылды бир дүннейә.
Қач халк о уйандырды
Дорулу йашамайа!
«Правда» чок айдынадәр
Қосмос каранникларыны
Да буләр гагариннәр
Қосмосун саклыларны.
Чок таа калмады, гелсин
Қонмадык топраклара,
Илкйаз гиби ешерсин,
Дорусуну гөстерсин —
Советләр дорусуну —
Правдамыз бизим кескин
Ордакы оланнара!

ЕНИ ГҮНҮН АЛТЫНДА

(Под новым солнцем)

Гүн дүннейә шафк едир
Ватаным беним вар бир.
О Совет мемлекетим,
Айдын, уз йолдан гидир.

Бүүк бу мемлекетимдә
Улу халк арасында
Кысметтә гагаузлар
Хепсижии гиби йашар.

Халкымыз кенди күчүк —
Ўз биндән бираз зеедә;
Ама кысмети не бүүк
Ени гүнүн алтында!

Куведин сенин үрүк
Кардаш колу алтында,
Зааметин калмаз күчүк
Пеливан мерасында.

Гүн дүннейә шафк едир
Ватаным беним вар бир.
О Совет мемлекетим
Коммунизмайа гидир!

ВАТАНЫМ

(Родина)

Нанда чайырлар гениш,
Бааларлар долу емиш,
Нанда шендир башчалар,
Чешмедә татлы сулар —
Орда дууду йылдызым,
Орда беним ватаным.

Нанда йамачлар йасы
Подишләр дә дүзбасы;
Нанда кырлар чыртмалы
Сүрүләр дә тракалы;
Нанда йалпак лүзгерләр
Йылдызлы да гежеләр;
Нанда цырцылар түркү
Узадэрлар хертүрлү;
Нанда утанжак кызлар
Инжә сес маанә чалар;
Нанда деликаннылар
Қара калпак ташырлар;
Нанда гайдалы дүүннәр,
Қадынжалы ойуннар
Саадычлар да пек назлы —
Чалгыжыйа завалы. . .
Нанда шинди гүн шылээр

Севинмектән кәр аалээр,
Ани гагауз мутлу
Ишамак-кысмет булду;
Нанда иш кайнээр кызгын,
Зенгиникләр инсанын;
Нанда трактор сеслери
Кәр симфония гелир;
Нанда сулар үстүндә
Станция беш олэр гүндә;
Нанда хергүн маяклар
Тутушэр — ени шафklar
Нанда хепси миллетләр
Ана-кардаш үшаклар!..
Нанда инсан зааметкер,
Айдын гележәә дүзер —
Орда өмүрүм-жаным
Орда Совет Ватаным!

АНАМ

(Мать моя)

Молдова, анамсын!
Башка нижә дәрим?
Бак бән дә оолунум —
Бир оол гагауз.

Калпаам да карадыр,
Гайтан минтанымдыр,
Колум да четиндир —
Иштә коркусуз.

Сендә кардашларлан
Бүүдүм ааретликлән,
Севдин аналыныннан
Гелмә йавружуу.

Бир илк анам варды —
Йалпак, нижә сәнди.
Кайет чыраклыды —
Анам Балканда.

Осман йабаныйды,
Жанны параларды
Чок оол о саттыйды,
Кесип анамдан.

Канны дудакларлан,
Ианык йараларлан
Серин бир дамнайлан
Олсайды йатмаа. . .

Ажы дайанаркан,
Киннәр ичиндәйкән
Ооллар не ежеллән
Қалмышты батмаа.

Балканнан-анамнан
«Прост ет» олараклан
Бракып хаста патлан,
Гажал дедәм аарлан
Чыктыды үүсүз.

Да сән, о Молдова,
Ана дуйгулууннан
Қачак заваллары
Сардын дүшүнсүз.

Анам Балкандан таа
Илин офладыйды:
— «Чок саа ол, Молдова,
Русия, саа ол!»

СЕНСИЗИМ

(Без тебә я)

- Сенсизим, нижә
ана ушаксыз,
боодай башаксыз.
- Сенсизим, нижә
теknә хамурсуз,
чешмә дә сусуз.
- Сенсизим, нижә
куван чичексиз,
чифтчи чөрексиз.
- Сенсизим, нижә
бүлбүл түркүсүз,
заваллы үүсүз.
- Сенсизим, нижә
оглан гелинсиз.
Буджак пелинсиз,
- Сенсизим, нижә
гүндүз гүнешсиз,
Анам, Ватаным —
кысмет көшеси!

АНА ДИЛИМ

(Родной язык)

Ана дилим — татлы бал,
Салкым чичӗӗ кокусу;
Шырасыны ўклӗ дал
Вермиш гӧмеч долусу.

Ана дилим — гӧзӗл сес,
Маанӗ — тӱркӱ хавасы;
Ону ишидӗн херкез
Доймаз, гечмӗз авазы.

Ана дилим — геврек сӧз,
Уйгун дизили седеф,
Ўрӱк фикир она ӧз,
Кефимӗ верир хеп кеф.

Онсуз гечмӗз хич аачлыым,
Куру калыр масалым;
Онсуз олмаз хич саалыым,
Кысыр гезӗр акылым.

ЕНИ СЕСЛАР

(Новые голоса)

Ишамак ени сесләр
Түркүмә шинди дөкәр.
Алчаклар кулак дикмиш
Түркүмү ишитсиннәр.

Хава ачык, думансыз
Мемлекетим кенарсыз.
Хем кенарсыз, хем гөзәл
Илерлеер хеп дурмаксыз.

Дурдум, бактым: Буджаклар —
Сык-сык конмуш колхозлар.
Ажаба бөлейди ми
Евелләр дә буралар!

Чыктым-чыктым каршыга
Бактым-бактым бу күйә:
Саз — шиндилә еви йок —
Хепси дөнмүш енийә.

Гирдим расгелән евә
Хер ичердә радива.
Радиванын түркүсү
Ишамак бу хош — сефаа.

Чавдар анныксыз бүүер
Дениз куведи сүрер.
Бир комбайн чектим она —
Кайрымы дувар дүшер.

«Волгам» байырдан инди
Ен зенгиним бән шинди.
Фермалар долу хайван
Центнерләр үзә пиинди.

Турбин койдум чайыра
Шафкы урду байыра .
Чыктым байыр башына —
О йол гидер Чадыра.

Докуз бажа дик дурэр
Касабам ени дууэр.
Бажалары кырмызы
Адам кысметлик курэр.

GAGAUZ MILLI ARHIVI

No 7654

«CENTRUL DE CERCETARI
ȘTIINȚIFICE A GAGAUZILOR»

НИЦ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ
ИМ. М.В. МАРУНЕВИЧ

КОМРАТТА

(В Комрате)

Килим гирди долаба
Комрат вар бир касаба.
Килимнери кырмалы
Ким йапмыштыр ажаба?

Сабаалар арэр анжак,
Қарылар, кызлар бунжак
Сепетләр еллериндә
Ишә геләр качарак.

Фабрика иштән уулдээр
Кораф, чичек кырыләр.
Ама дийл саде килим:
Бурда достлук докуләр!

Дүзеннәр чифтеленди,
Инжә түркү ел етти.
Хепси кума бурада
Йок аклында миллети.

Анада кызлар отуз
О булгар, бән гагауз.
Миллет ады биздә чок,
Йашамамыз ама уз.

КИРИЕТ

(Кириет-Лунга)

Ики йамач каршы-каршы
Дурмуш бири өбүрүнә,
Алчаан — хализ ики кашы
Саркмыш сансын баты гүнә.
Орда чайыр узун йатмыш
Бунжа йамач йакасына
О, Лунга дерейи алмыш
Тавлы ешил аркасына.
Бурда ери шу беенмишләр,
Ордан орай хеп гезерәк,
Деделермиз о евелләр —
Быкмыш сүрү гездирерәк.
Дуруп есаплан конмушлар
Алчак' чиндә ен илк-сефтә
Бордей еди салт коймушлар...
Гөрмүш буну бир ай гөктә...

СЕНИНДИ МИ?

(Твои ли были?)

Сенинди ми о кысмет —
кураклар, кара кытлык?
Сенинди ми өртүлөр —
боранда фит сыбыдык?
Сенинди ми малайлар
кылчыкты, кара харпа?
Сенинди ми хасталар,
попазын хоруч калпаа?
Сенинди ми о маллар
баарарак дүшкүн халда?
Сенинди ми чалылар
онарын алафында?
Сенинди ми йангыннаар,
чурланны чүрүк евлөр?
Сенинди ми сынгыннар —
харчылар хем сүүмеклөр?
Сәндиң ми «гөктән куума»,
сыртын чатлак сүрүлү,
Чарыклар доксан йама,
Жанын фит түкүрүлү?

САЛЛАНГАЖЫМ

(Колыбель моя)

Йамачлар, алчаклар,
Йамач үстү дүз подиш;
Йамачлар, алчаклар —
Топраама далага кириш,
Паалы йамачлар. . .
Саллангач чатысыз
Олдунуз күчүклүүмә,
Салланмак кужаксыз
Етишти таа бүүклүүмә,
Татлы салланмак. . .
Не үсәә чыкардын —
Каваклар тепесинә;
Не гениш салладың —
Денизин елесинә,
Кара Денизин. . .
Йамачлар, калктыңыз
Дениз гиби далгалы;
Домалып, йаттыңыз
Ана гиби йалпаклы —
Буджак, тарафым. . .
Кырларын, кырларын
Дөшенерләр авшамда,
Денизин ки бойлары
Динненсин йакынында,
Йоргун диннесин. . .

Да бана түркүнү
Хеп чалэрсын кавактан,
Саллангач түркүнү
Чыкарэрсын йапрактан —
Динмәз түркүнү.

ЧАЛ, БУДЖАК!

(Пой, Буджак!)

(Ширин бир хайа,
Şiirin bir payı)

Боллук ачэр сенин башчаларын!
Айаз чывгыны оннары дүүмеер,
Верги бувазы оннары сүүмеер,
Хепси ачэр башчаларын!

Фырча чыкээр сенин екиннерин!
Фена хобурлар оннары бичмеер,
Сары йылан оннары ичмеер,
Хепси чыкэр екиннерин!

Саа-сем бүүер сенин хайваннарын!
Бүүләр оннарын сүдүнү чалмээр,
Шаплар аяакларыны алмээр,
Хепси бүүер хайваннарын!

Не шен йашээр сенин инсаннарын!
Аллаа, шейтаннар оннары отлатмээр,
Зенгин хобурлар чыраклатмээр,
Не шен йашээр инсаннарын!

Буджак, түркүжү тарафым,
Ойунжу тарафым,

Гөзүн гүлер гөллөрин далгасында
Йылдызлы гүлушлән.
Седефлерин сарсэр йорту хорусунда
Кадынжалы сүрүйлән.

Сенин узун наараларын
Етишер Тунайа, денизә.
Балканнар, Қарпатлар ишидер
Оннара майыллык етиштирәмеер!

Қардашлар,
Чыкарын каваллары кириштән,
Индириң гайдалары тавандан,
Герин струналары каушлара,
Даулларын сыкын чөмберлерини!

Пеливан, сыбыт антерийи,
Түкүр авучларына, калпаа — ур бир ерә —
Синирләр титиресин
Белдән гүрешмектә,
Панчалар каврашсын аяктан
Бир чалым, көстөк ансыздан
Да кожа коч хөм ведрә шарап сенин!

Севин, Буджак, чал түркүлерни!
Отсүн сенин бин кавалларын,
Долу гүмбүрдесин даулларын,
Чал, Буджак, түркүлерни!

БҮҮТТҮН БЕНИ

(Вырастила меня)

Ана Буджакым,
Колларын йалпак
Бени саллады,
Ташыды кужак.
Аазында йоргун
Чийнедин екмек,
Дишсизи бени
Беследин мек-мек.
Сесини дүздүн,
Быкмазлык еттин,
Дилсизи бени
Лафчы үреттин
Уйкуну куудун
Отурдун аяк,
Баарганы бени
Уйуттун сусак.
Түркү бошчаны
Жөмерт чөздүрдүн,
Саллангачымда
Назлы пиет өрдүн.
Иакы көмбрендән
Татлы сүт дүздүн,
Доймазы бени
Дойурдун үстүн.

Буджакым, анам,
Хич йок шашмаклар,
Сән ки калдырдын
Дев гиби ооллар!

ГӨЗӘЛ БУДЖАК!

(Красавец Буджак!)

Буджак, Буджак,
Гөзәл Буджак!
Пелин кырлар,
Ўзүм баалар,
Чимен чайыр
Мешә байыр;
Мави гөкләр
Ешил гөлләр,
Чешмә сулар...
Ўрәәм сарфош —
Сендән не хош!
Буджак, Буджак,
Гөзәл Буджак!

КАРДАШЛЫК

(Братство)

БУЛУНСАМ ДА НЕ ЙАНДА

(Где бы я ни находился)

Булунсам да не йанда
Буджакта, йа тайгада
Ўзлән, биннән достум вар
Ватанымын кужаанда.
Гездим ерлери дөрт чат
Ер булдум хем иш осаат.
Биздә дийл нижә орда —
Салт чалыш, куллан занаат.
Саваштым бән Донбасста:
Женктән пакладык шахта.
Зор гечти пек о гүннәр,
Ама дост олдук доста.
Гиттим бән Каховкайа,
Шафк йолладым долайа.
Орда не чок дост булдум
Тамахкәр йашамайа.
Урала вардым-гиттим
Көмүр, челик ишлеттим.
Уралда не чок достум
Булунду — дуйгу вердим.
Расгелдим бән Пойразда.
Нәндан, — дедим, — дост бурда?
Пакса дост — сыжак үрек
Суук та булдум бузларда!

Барабар биз даа кестик,
Буз кырдык, авлык еттик;
Коштук каража, көпек,
Саургун, күртүн гечтик.
Целинада ишледим:
Биннән келемә сөктүм,
Алтын екини — дениз
Мемлекетимә бүүттүм.
Дост му булдум некадар?
Ий билдин: те окадар,
Некадар орда инсан
Кувет койду барабар!
Ама гелер аклыма,
Ачан гечтик Истана,
Орда пек чок дост булдум —
Хепси сенселә бана.
Демир йол кумда йаптым,
Памук — байыр топладым.
Нечин сә ордайкана
Бүтүннә далгаландым.
Шинди бироз дурайым,
Дуйгуму аннадайым:
Бу достлар чок ий гелди,
Йок нижә танымайым.
Оннар не дил кулланэр,
Беним дилимә уйэр!
Сеследим тамах лафы —
Сансын дәдум аннадэр.
Сора колай аннадым,
Қимнерә бән уурадым:
Оннар түрк сенселеси
Аннайып та таныдым.
Өзлемиштим дилими
Гезә-гезә межими,

Ана-кардаш дуйгулар
Дүрттүләр үрежиими.
Ама йок не бракылмаа,
Дуйгулара салынмаа.
Ко фикир дава кессин,
Нижә таа дору олмаа.
Дилини сән сев, куллан,
Оннан беследи анан.
Адетлерини дә тут,
Салт айыр, не дийл йалан.
Бак та сыкма жаныны,
Салт севәсин ананы,
Бобаны хем лелүну
Хем миллет кардашыны.
Бак ислә йашамайа,
Чык та гез доламайа.
Анна, ани Советләр
Хепси бир фамилия.
Херердә инсан кәмил,
Ий кардаш хем дост, сән бил.
Не миллет, не дил бозмаз
Бу бирлини, не вар кәмил.
Москвайа мы, Кавказа,
Некадар гитсәм узаа,
Достлармын миллиону
Етишер ики үзә!
Кими рус, кими чуваш
Оннар дийл салт дост—кардаш!
Хем бана, хем дә сана,
Салт севмәә бежер, саваш.
Булунсам да не йанда:
Буджакта, йа тайгада,
Ўзлән бин кардашым вар
Ватанымын кужаанда!

ЎЛЕШТИРМЕК

(Взаимность)

Иисанда ески адеет
Вар, хем кимиси дийил бет:
Ўректан ўлештирмай
Қомушуйа, хер кимйа,
Йолжуйа, йабанжыйа
Екмееени, йа мейвайи —
Херкезин не вар, нейи. . .

Шинди бўтун мемлекет
Кулланэр бōлә адеет:
Қардаш қардаша херкет
Йардымы ўлештирер —
Бу паалыйдыр бир табеет!

Мави сулар далгажа
Туна бойу чок башча.
Башчалар колхозларын
Қарпуз-бибер дойунжа.

Алчак тепй далланмыш
Не о орда кызармыш?
Ийлдим, бактым — патлажан
Туна бойунжа йатмыш.

Маанеләр өтежекләр —
Вагоннар үкленжекләр —
Баашыш рус кардашыма
Рельцалар гөтүржекләр.

Тездә олур кирезләр
Еркенки дә алмалар —
Пойразлы кардашларма
Конур бизим учаклар.

Ама да не карпузлар,
Ири салкым үзүмнәр
Тайгалы кардашларма
Үлештириз бу гүннәр!

Илкйаз кыры сувазлээр,
Топрак буусуну кууэр
Трактору о өзлемиш
Колхоз паркына бакэр.

Тә йари топраан гелер
Түтүнжүүннән ел едер.
Бактым бән йазысына —
Трактор Волгадан гелер.

Қыш, аяз, күртүн дурэр,
Мейвалык чоктан уйуэр.
Лавкада са мандарин
Гүлүмсейрәк еарэрэр.

Бакышы онун гиргин,
Макарки аяз чиркин.
— Қара Денизи ашгым,
Кавказда беним евим!

Не евӓ дӓ гирежӓн,
Радио Ригадан гӓржӓн,
Кӓр пианина «Беларусь»,
Тӓрлӓ ишлӓр булажан —
Хепсини сайамайжан. . .

Хем дӓ не чок узалтмаа?
Хер издӓ вар не булмаа
Йолланма кардашлардан,
Калӓр саде танымаа.

Дийл лаф, вардыр кимиси
Чок гӓрӓн биздӓн неси:
«Бизӓ бишей бракмӓэрлар», —
Хомурданыр ӓлеси.

Калмыш бак ески кӓфлӓр —
Йашамак ону силӓр!
Хем гиттикчӓ хеп таа аз
Биздӓ вардыр бӓлелӓр.

Тӓ, кардаш жаны — бӓӓӓр
Таа гениш ӓлештирӓр
Варлыны, берекети
Хепсинӓ дӓ етишӓр. . .

Пек кӓмилдир бу адеет
Кардаш кардаша херекет
Йардымы ӓлештирмӓӓ —
Бу паалыйдыр бир табеет!

БАҚЫ

Билмедим, ани бөлейсин.
«Бөлейсин» — колай демәә,
Чок вакыт бән билмедим,
Ишидирдим, ки гөзелсин.
Ишидирим, ама да
Варды мы нижә
Гөзүм есапласын,
 ки оқадарадан?
Ама да гөзәлсин!
... Салт олсун гежә,
Ай тутушмасын —
Гөрдүн мұ сән алмаз гөрдән
Түрлү бойа йанар гүндә?
Үз гөрдән бөләдир, бин!
Сыра — сыра,
 байырдан байыра серили.
Пин денизин далгасына,
Бак гөрдәннәр салкысына:
Йылдызлар соләр,
Ки Бақы шыләр!

**РАЙНИСИН
МЕМЛЕКЕТИНДА**

(В стране Райниса)

Не чок гүнеш шинди гелмиш
Райнисин семтлеринә,
Не хош солук о гетирмиш
Балтика денизинә.
Бак калдырмыш аар кашыны
Евелки дүрүк гөкләр,
Да унутмуш зор йашыны
Буралы балыкчылар.
Үсек чаманар кадар калкмыш
Труданын чорбажысы,
Топрак гениш арка салмыш,
Динмесин йашайжысы.
Севинчлән не доләр гүүдәм,
Буджактан таа дуйуләр —
Латыш кардаш хер гүн шиндән
Неводу долу буләр.

УЗАК ДЕДӘМ

(Далекий предок)

Гениш кырда бин хергелә
Гүдер авшам-сабах,
Дерин заманнардан гелә
Узак дедәм казах.
Гечли атеш долайында
Дийл беким бир керә,
Ихтиар чобан сакалында
Сысэр дүшүнерәк:
«Евлатлармыз белли нердә
Саа-сем койун гүдәр,
Кими памук, нефти — ердән,
Чоойу екни бүүдәр...
Ама бири вар узакта,
Ики дениз ашар,
Гөрүнмеер хич о конакта
Нижәл ажап йашар?»
— «Хоштайым, бән — огуз ушаа —
Буджак — ана гүүдәм,
Селәм каблет—бир стих кушаа,
Узак казах дедәм!»

ЕСАПЛА КЕНДИН.

(Подумай сам)

Киннендин сән комшуна —
Гөрмейәсин кәр гелер.
Несиндән азетмедин,
Сөлемини вермедин?
Иада биринә уфкән
Топланмыш таа күчүктән.
Нересиндән сыймадын?
Сувату он'нан олмадын?
Ани гелмеер клисенә?
Ани уймээр дилинә?
Таа неләр сән сөлейжән,
Несиндән азетмейжән?

Илердәнди о табее —
Башка миллетә кин ет,
Зерә дили дийл өлә,
Дувасы да дийл бөлә. . .

Инсан дуума анадан
Хепси кемик-йахныдан,
Имик хепсиндә биаз,
Олса кәр кара сойдан.

Вар мы нижә чыкалым
Инсаны айыралым?
Миллетләә хем дә дилә
Қабаатлары аталым?
Ки инсан бирлешмесин,
Фукарә ерлешмесин —
Бу ләзымды бояра —
Инсан кысметлешмесин.
Ама хеп тә вар үфкән,
Кими инсана, шүпән,
Уреенә чалы чекән,
Ха бакалым икимиз
Аслысыйдыр неремиз:
Беки кимиси арсыз,
Қимиси тамах, жансыз?
Йада ширет — алдадыр.
Параны гөздән алыр?
Ишә жаны пек чекмәр,
Қолай йашамаа севәр?
Буннар вардыр, аслында,
Хем дурмээрлар саклыда.
Ама недир себепи,
Миллети, оса дили?
Есапла шинди кендин,
Алле кайыла гелдин!
Ески дуйгулар дүртер —
Оннар чумадан бетер,
Мых йылларындан калма,
Нечин шинди кулланмаа?
«Беним миллетим ен ий,
Аллахым да таа светий;
Дилим беним таа емни,
Бишей каблетмән ени!
Қаланы хепси динсиз,

Хепси хайын хем дилсиз!
Насыл кими севейим,
Кардашлык та едейим,
Иабанжы миллетлерә
Қызымы еверейим?»
Бөлә деәрдин илердән,
Ачан йокту таныман.
Қайет табеет дуйгунда
Бираз калмыш бу гүн дә.
Ама фикирә баксан,
Арамынзда аарасан,
Булажан шу пис олан
Кенди миллети инсан.
Санки кенди тамахын,
Йада кенди хайлазын
Нейлән таа кәмил аслы
Некадар йабанжысы?
Етиштик ми о ерә,
Нерей истедик гелмәә?
Инсаны айыр, ама
Дийл миллетинә гөрә!
Ен чоойу дору йашәэр,
Қысметлик' чин савашәр.
Буннара хатыр истә,
Макар түрдү миллетtä,
Оннар дост үзеринә
Хепсижии бир миллетtä!

Вар тамах оланнары,
Кендинә капаннары:
Үсек тафта аулу,
Фена көпек — ий оолу
Хеп китлеер токатларны,
Гөрмесиннәр варлыны,

Нечинсә, она айып,
Елбет, бөлеси кайып.
Будаклы жаны, сижи,
Макар ки үредижи.
Беким салт колхозник о,
Йада бригадир «гирди». . .
Бакса, хич есап етмеер,
Ани варлыгы гөрүнер,
Варлыктан да таа башка
Тамахлыы үзә сүрер!
Кенди өлә капанмыш,
Гөзлери дә карармыш,
Ани токат ашыры
(Куш та орда шашыры)
Йашамайы гөрәмеер,
Адама да бензәмеер.

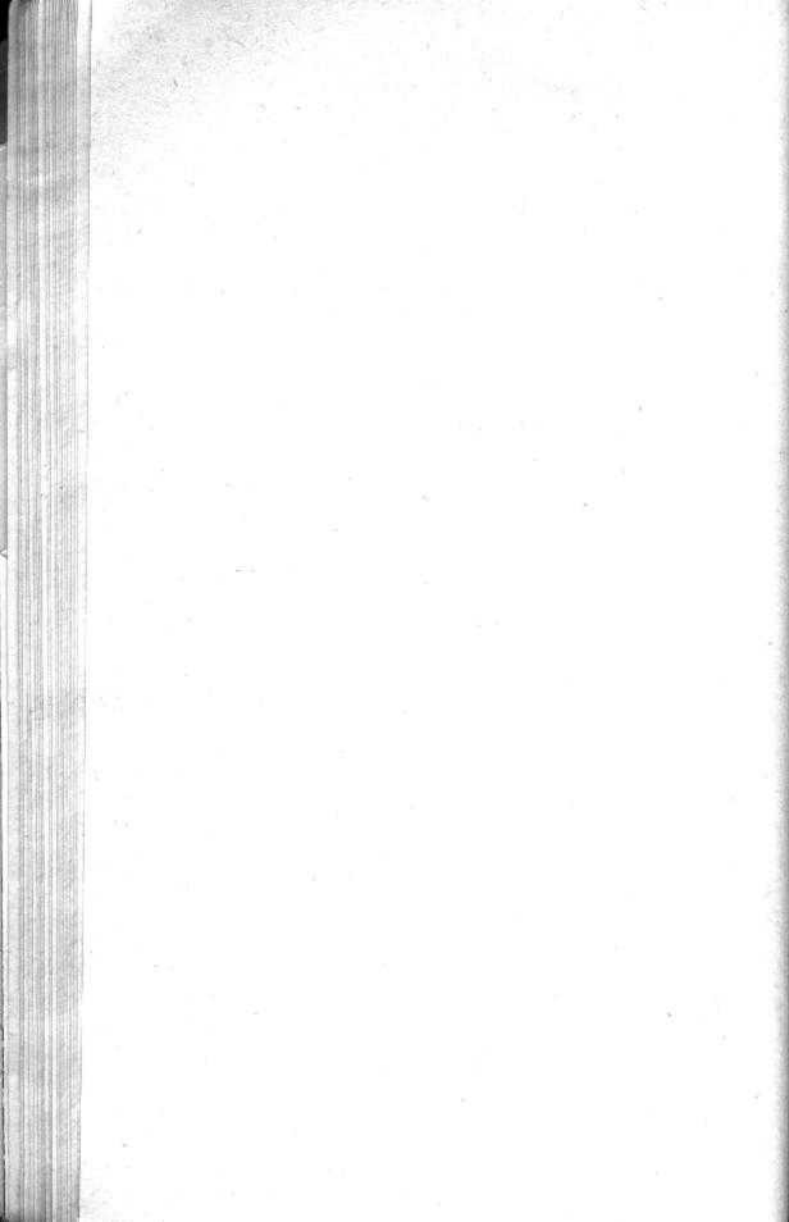
Ресгелә гөзүн сечир —
Кимиси бучак чекир,
Тунейд, башы-бозук
Йанындан сенин гечир.
Кими буфетә гидир,
Кими клиседә ийлир. . .
Баксан, клисә хем буфет
Биртакым ики табиет.
Завалы адам, факир,
Икийә дува едир:
Клиседә бир аллаха
Буфеттә дә шараба.
Зарарысайды хеп бир:
Фикири думаннадыр
О да, бу да хеп-хеп бир.
Бөлелери дә инсан
Анадан дуумуш олан.

Хепсиндә вар жан, фикир,
Ама, денедийсән сән,
Хепси дийл бир миллеттән!
Насыллан бөлелерни
Миллет кардашы саймаа?
Не файдадыр бизләрә
Бөлә кардашлык тутмаа?
Хепсини сән денедин,
Буннары кендин дедин
(Бән йардым еттим саде),
Есапла шинди кендин!

ИЫКТЫМ ОТ ТЕПЕСИНИ!

(Перекинул копну я...)

Иыктым о тепесини
Вар гөрдүүм өлесини,
Ани нердә дә гезсә,
Хеп аарээр ненесини.
Башкасы хеп ишлесин,
О да саде бир гезсин.
Сора — «Биз дүздүк», «йаптык» —
Хепсиннән бүлә десин.
Буннар йабан алмасы
(Таа ий оннар олмасын)
Гөзәл башчанда сенин,
Севгили мемлекетим.
Нижә комбайн тенедән
Кесмиклери айырдыр,
Өлә инсан сыртындан
Трынторлары сыбыдыр!

ИЫЛДЫЗЛАРА

(Н звездам)

КОСМОС БИЗӘ БИР МААЛА

(Космос, улица моя!)

Иукардан уулту геләр
Чыкын, бакын, ким гечәр?
О Гагарин үсектә
Ракети гөкү кесәр.

Башча ичи бин лаалә
Космос бизә бир маалә.
О мааледә бин йылдыз
Бизлери бекләр, аллә. . .

Карпуз ичи долушсун
Кызлан чожук булушсун.
Бизим маалелермиздә
Бин алтыуз дүүн олсун!

*
* * *

Алтмыш биринжийди йыл.
Оники гүннүк Април
Москва радиосундан
Дүннейи етти майыл!

Аз лаф деди озаман
Батал сесли Левитан:
«Космоса сефтә чыкты
бизим Советтән адам!»

Сора биз каршы еттик,
Онүнә чичек ектик
Миллионнан үректән
Геройа «ура» дедик.

Бойдан дийл үсек кенди,
Иашы салт ирми еди,
Омузда йылдызы бир —
Майор чининдә гелди.

Гөзлери — гөктән дамна,
Гүлмеси — гүндән копма.
Йоктур космоста йылдыз
Жаны гитмесин она.

О сабаакы гүрлемек
Душмана верди түтек.
Ама йок, бу дийл женгә —
Баарышлаа бу бир дирек!

Ракети инсан курду
Адыны «Восток» койду.
Шинди жумлә дүннедә
Гүндуусу «Восток» олду.

Биркач ай вакыт гечир
«Восток» калмаздыр салт бир:
Тә, Титов Топраа долай
Иапыр онеди синжир.

Ирми беш сааттан зеедä
Гөклердä, узак ердä
Гезинди бир коркусуз
Генä бир адам биздän!

Буймуш салт чекетмеси,
Ани зорду пек гелсин.
Буна ен гиргиннерни
Ватаным бракты гитсин!

Шансора калан ооллар
Ердä ер буламээрлар!
Таа ики бирдän калкып
Хеп орда йарыштылар.

Хеп таа сук о маалейä,
Космоса — пак гезийä —
Бизим чожуклар чыкэр,
Сансын кыз бакмаа дейä...

Йылдызлар калэр шаш-беш:
— Ангысы олсун бир еш?
Советтän чыкан ооллар,
Хепси гөзäl, салт бирлеш.

*
* * *

Топрак булү ходул бүүн,
Лаф катты она кәр Гүн:
— Суватä, вакыт аллелем
Маалемиздä олсун дүүн.

Ооларын сенин гиргин,
Акылдан онгун, иргин.
Дийл чоктан биркачыны
Иакындан гөрдүм кендим.

Бән бобайым сансын йа,
Кызларым вар евермәә.
Биркачы гүвә беклеер,
Нижә усланды дүннә.

Йок лаф, бери бир недән
Дүнүржү йоллээрсын сән,
Нижәл деерләр оннара,
«Спутник», ишиттимдир бән.

Гөрдүжәнән оннары
Иылдызларым-кызларым
Раатсызлаа карды бирдән —
Сыжакланды башлары.

Хализ Марса — ен бүүжәә
Хем Венера — ортанжаа
Сизә гөзлери акты,
Бака-бака хер гежә.

— Йе, сувату, акына,
Вакыт гелди капуна.
Оолларым, шүкүр, бүүдү
Да бакэрлар кызларна.

Евермәә ики дедин
Вармыш бүүк кызын сенин.
Оннара кыврак гүвә
Вардыр оолларым benim.

Салт сеслә, бән хич сендән
Сакламаа бишей стемәм.
Штә ики кожам олду:
Илки — жанавар, хапсын,
Ама бу — башка хептән.

Илкиндән олан оолар
Иарым дүннейи зеегләр;
Икинжидән — айоллар —
Хелал ани дуудулар.

Чожукларым хепсиләр
Кужаамда бүүдүләр:
Илклери — саа еримдә;
Солумда да, үреемдә,
Сүтленди икинжиләр.

Акыллы, гиргин хем уз
Бүүдүләр гежә-гүндүз.
Чалышкан, адам севән
Бүүк ишлерә коркусуз.

Илкләр бүүдүүнү йылда
Буннар бүүдү бир кыпта!
Илкләр чок зихир йапты,
Аналарны аалаты:

Қими таа кави, тамах
Хем жансыз, хем дә шәвлир,
Варлык кендинә капты
Кардашларны аач бракты.

Кендилери савашмээр,
Господарлык ыхтырмээр.

Салт соймаклан хазырздан,
Ичип тери инсандан,

Пек йашээрлар, пек болдан,
Зеетлейип нижә көпәә,
Кенди кардашларыны
Бир күфлү йапрак өдәә.

Ах, жаным копэр-гидер,
Насыл орда зеетленер
Биннән завалы оолум
Йоксулукта тепинер.

Ама тә, солдакылар
Хепсинжи и бирлик ооллар
Севиндирир чок бени
Мултлужа бу ушаклар!

Кардашларыны севәр,
Барабар бирлик ишләр
Достча пай едәр варлыы
Хепсинә дә етишәр.

Обүр дә кардашларна,
Завалы оланнарна,
Үректән йардым едәр,
Куртулмаа умут верәр.

Бунун ичин оннары
Исиннәр, кайбетсиннәр
Жанавары ооларым
Кач керә истедиләр.

Кыпәйым, бу ооларым,
Сооларым-доруларым,

Гиргин хем кави чыкып,
Шуннары тепеледи,
Иакты инжә йылдырым!

Хырсызлары коулайып,
Ичериндән урадып,
Генә ишә вардылар.
Бак, салт некадар гечти —
Бунжак дерә коштулар
Зааметә кувет версин,
Келемә чок сөктүләр —
Алтын дениз дүздүләр
Екин — амбарлар иннәр!
Имелик хем гиймелик
Не дейим — бүүк зебиллик!

Кошажак оннар ени
Дүздүләр өлә, ани
Душманнар да кәр майыл —
Пек метин ракетлери!

Вар нижә хализ демәә:
Хепсижи хазыр дүүнә.
Ама таа неләр олжек —
Бир вакыт салт гечежек.

Дүзүлжек өлә варлык
Қырмызы господарлык,
Ани дийл, дейжез, салт сән,
Шиндилик бизи билән,

Ама чок башка Гүннәр
Қызларна-йылдызларна
Оолармы гүвә алмаа
Шафқларны биледиләр.

— Лафым, суватә, йок беним
Оолларын хелал сенин,
Ани дуумушлар солда,
Хем гиргин, хем дә метин.
Бөлелери чок бакмар
Кызлармы гүндүз капар!

— Бу олурду таа чоктан —
Кызларна майылым бән.
Ама те-о арта йоллар
Пек узак хем дийл гезәр. . .

— Йоллары колай булмаа
Йок не кахыр топламаа.
Илкин бир иш вар йапмаа:
Дул бир кызкардашым вар
Тарафысызда йашар.
Не бакэрсин доздолай?
Сенин комушуйкан — Ай.
Кызлармын о лелүсу.
Марсанын кәр нунасы.
Чок сыралыклар билер
Кызлармы да пек север
Күчүктән, нижә денер,
Ониары о хеп бүүдер.

Она ооларын гитсин
Кендилерни беендирсин,
Озаман сән бак хатыр —
Йоллары гүлүп ачыр.

Сансын вар бана анды,
Кушку ачарак санды,
Ани дүнүр каблетмиш,
(Гөрдүү йокмуш бөлә иш)

Сансын, деер, гелмиш ердән,
Сизин тарафыңыздан.
Кырмызылыына гөрә
Ләзым олсун кәр сиздән.

Ама сора не гөрмүш
Шашажаа хептән бүүмүш:
Ард тарафына чыкып,
Дүнүржүлерин бири
Апаратлан елиндә
Җакынында дөнүшмүш!

— Да, буннар, аслы, олду
Хем кимә оннар сорду?
Генчләр шинди өлейдир —
Сорэр, ачан иш олду.
Нәбажан, үрек гүдәр,
Фикир раады кайбедәр.
Завалы о ракетләр
Динненмек не, билмеерләр.
Хайдандылар доздолай
Кызларын гөрсүн болай.
Шинди бари дурсалар —
Генә ракет курэрлар.
Хич бакмышын енидән
Учмуш биркачы бирдән!
Нәбасын, генчлик, генчлик,
Хич тутамээрим евдә.

— Пек ий, суватә, ол раатта,
Оолларын дору йолда.
Еер куварса үректән,
Ев тутамаз бираз да.
Сенин сөледиклерни,

Генчлерин стедиклерин
Есаба алыркана,
Умут карэр инана,
Ани чок та гечмейжек,
Чийзләр олур-олмайжек,
Оолларын, емин виедә,
Таа качак ракетлердә
Айы делү алырлар,
Бана гүвә олурлар!

— Буну ий бил, сувату, йаз!
Бу оолларым пек дурмаз.
Ниединә койдуу иши
Япмайынжа раат олмаз...
Ама не чок сөлемәә,
Лафлан иши беслемәә?
Гөзәл, йок не, кызларын,
Гениш тә мераларын.
Йок салт олан куллансын,
Кызларны севип баксын,
Господарлык туттурсун,
Ени йашамак курсун.
Лафымыз битер, алли,
Аннаштык ишләр белли:
Ооллар гележек сана,
Мутлак гележек, ама
Дийл биркач — бир үз елли!

СЕВДА

(Любовь)

ДУЙГУМ

(Чувство мое)

Нанда сенин
сызынтың, хей дуйгум?
Булайым да тыкайым —
пек сызлээрсын, хей дуйгум.
Нанда сенин
башлантын, хей дуйгум?
Тутайым да баалайым —
пек копэрсин, хей дуйгум.
Нанда сенин
баалантын, хей дуйгум?
Колверип брәз чөзейим —
пек сыкэрсин, хей дуйгум.
Нанда сенин
атешин, хей дуйгум?
Алып елә үфлейим —
пек йакэрсин, хей дуйгум.

ИАБАН ГҮЛҮ

(Дикая роза)

Иабан гүлү томбурук,
Пембеси таа гөрүнмәз,
Көрпә, бишей хич ермәз,
Тикени сә серт бурук.
Иабан гүлү генчежик —
Иапражыында кертикләр
Гүжүлә кесилмишләр.
Бакышы са — шүпежик.
Гелер онун ахт йашы,
Пембеси краалы ачэр,
Бойказы планы ашэр,
Ораклы олэр кашы.
Гелер она хербири:
Бөжекләр хем келебек,
Куваннар, арсыз синек —
Коксун истеер хербири.
Иабан гүлү дийл дүрүк:
Услулар бакыш гөрер,
Арсыза тикен сүрер,
Кендижәә четин, үрүк.
Иабан гүлү быкмады...
Гелди онун бүлбүлү
Севдалы хем түркүлү.

Тикен озман йымшады...
Йабан гүлү, кыз семиз,
Чожуклар түрлү геләр,
Айыры татлы лаф сөләр —
Сән бак, олма тикенсиз!

ДУЙГУМУ ТАШЫ

(Неси мое чувство)

Нижә илкйаз гүнеш
Дарсымыш топраа
Ий уйваштырэр,
Өлә сенин бакышын
Ўреми сызлар,
Раадымы бозар.
Дурук гөзүн мависи
Йылдызлы шылар,
Раадымы чалар,
Нижә йлкйазын шафкы
Чичекли ачар,
Уйкулар качар...
Чал, тўркүм, севда сесли!
Йәримә каршы
Дуйгуму ташы.

ИЛК ОПҮШ

(Первый поцелуй)

Не да мави бу гөкләр
Турнеләр синжир геләр.
Не да татлы дуйгум вар,
Ерлиим ону билселәр.

Ешил чимен ешерсин,
Каазын гөзү шенненсин.
Бу илкйазы бекледим,
Бана севда гетирсин.

Сыра-сыра шефтели
Илкйаз гелди чичекли.
Чичекләр түрлү бойа
Севдам беним герчекли.

Дамга урдум карпуза,
Бактым ичи — кырмызы. . .
Севдим илк бир бакыштан
Гержик, назлы бир кызы.

Кирездә зүмбүл күпә
Кызчаз генчтир, бән көрпә.

Дийдим енүз елинә —
Бүтүнжә үрктү — үркә.

Кара үзүм сых тенә
Чекти бени кендинә,
Сыклашты о солужаа,
Гөзү бакәр гөзүмә.

Ианажыы да кызарды,
Бакышлары шылады,
Сора да йумулдулар —
Бени йангына атты.

Чамнар хич бир курумаз,
Бал ажы хич бир олмаз.
Чок ишләр унудулур,
Илк өпүш унудулмаз.

МААНЕЛЕРИМ

(Частушки мои)

Подишләр гениш тутар
Фермалар узун дуар
Парлән барабар иштә
Саажылык бана йарар.

Алты курнә уз гидәр
Маллара сужас верәр
Парим мотор кулланыр
Хергүн бана гөзедәр.

Фермадан гүлә-гүлә
Сүт геләр дерә-дерә
Йарим беним йанымда
Ишлеериз севә-севә.

Башча ичи гүл-фатма
Вазгеч, олан, лаф катма
Беним йарим тракторист
Дийл сенин гиби какма!

Ени тракторлар кырда
Мити беним аклымда

Чыктым, бактым гөзүнә
Бак'шы калды жанымда.

Севда бизи каврады
Ўреклермиз сызлады
Митим беним севижи
Тракторуну быктырды.

Аул бойу генч фидан
Чожуклар гечти бырдан
Митим йокту барабар —
Дөнмемиштир таа кырдан.

Гөктә йылдызлар ачык
Беним ўрежиим йанык
Бекледим дә гелмедин
Кызгын дуйгума йазык.

Күйүн ичи пак-тертип
Елимә дүштү бир ип.
Ипин узуну узун
Севдада хич йоктур дип.

Шу гөкләрә йылырлар
Бурма-бурма булутлар.
Ўраәмдә сансын гезәр
Далга-далга дуйгулар.

Каар йаайәр йылдыз-йылдыз
Күртүннәр йалныз-йалныз.
Ай айдыны сакланды
Йаринә качәр шу кыз.

Гугушлар ики учэр
Қызлан олан еш олэр.
Еш олэр узун йола
Иши таа ии кужаклэр.

Гүнеш топраа йысыдэр,
Топрак буум ыхтырэр —
Хепси бир иш денди:
Севда иши кыздырэр!

КЫЗЛАР

(*Девушки*)

Зердели дүштү сапсыз
Шинди кырлар анныксыз.
Нерелә дә иш кайнар,
Херерлери долу кыз!

Таазә гелди сабаалар,
Кыра чыкты шу кызлар.
Кызларын бир зору вар:
Бенсени, севсени огланнар.

Сүүтләр гөлдә чалканыр.
Гөрдүм кызлар йыканыр.
Олсам бәи бир кайыжак,
Бери мытлак йаманыр.

БАЛ

(Mēd)

Ал йанак вар алмада
Кызы булдум фермада.
Алдым инжә белиндән —
Балы кылды дудаамда.

Айа бактым — ай айаз,
Кыза бактым — кыз бийаз.
Трудодем колхозда
Етежек бизә үч йаз!

Капуда серен-пынар,
Серенә кушлар конар.
Трудодень гелди евә —
Чуваллар онар-онар.

Аачта армут беш олду
Нади бана еш олду.
Севдамыз — гөмеч балы
Үреклермизә долду.

ЗАРАРЖЫ ИАРИМ

(Проказница моя)

Фидан мы салланды
Назлы ийилерäk,
Иарим ми йолланды
Гүлүмсейерäk?

Феслен солуу
ести долу
бана дийерäk.

Алма мы далжазы
Темиз чичекли,
Иарин ми башказы —
Үзү чийдемли?

геврек краасы,
кар-топ аасы —
үрәәм дердимли.

Қара мы ерикләр
Икидир далда,
Иарин ми бу гөзләр
Сачэрлар севда?

Қара йылдыз,
бакыш шылыз —
йара жанымда.

Чешмә ми сужазы —
Йижә сес акәр,
Йарин ми азчазы
Бана лаф катәр?

Йалпак лафы,
балдан татлы
бени байылдәр.

Сени ми севмишим
Зараржы йарим?
Сансын да билмишим —
Бунжак дердлери

йапан ислә
салт сән бөлә,
зараржы йарим!

КАДЫНА

(Женица)

Кадына — кары дейжез —
Бу дийл ходул бир лаап.
Ону бак, дейип херкез,
Коймаз пек чок есап.

О лаф са — татлы бир өз
Паасы өлчү булмаз;
Алтын мы паада бу сөз? —
Йок, хич йакын олмаз.

Сән бакма — киши далыр,
Кими сойсуз да вар,
Сатын да булуп алыр —
О сой диши дә вар.

Кадына — гүлмәә олмаз!
Паасы өмүр кадар,
Алтыннан о сатылмаз,
Кадындыр некадар.

Вар ама пара салт бир,
Өтмәз хем гөрүнмәз —
Севдадыр! — херкез билир,
Паасы хич бир дүшмәз!

ДҮЗЕН ТҮРКҮСҮ

(Ткацкая песня)

✓
Дүзен узаттым
Бүрүнжүк дүзени,
Геләсин, йарим,
Долашасын бени.
Масур сардырып
Сән чөздүр дарсымы,
Ипи качырып
Сән туттур аарымы...

Мекни йорулттум,
Тараклар түкеник,
Чок плат докуттум,
Масурлар гүженик.
Нечин гелмедин?
Хабер ми булмады,
Башка мы метин
Дүзени узатты?
— «Йарим, ахтымда
Карарсыз өзледим,
Қилим цехында
Беш афта бекледим.

ХЕЛÄ, ДОСТУМ!

(Ну-ка, друг мой!)

Хелä, достум,
иши дирä!
Сабаа серин,
солуу — кувет,
Ко тер дамна
гирсин ерä,
Гözäl тараф
йуурсун кысмет.
Авшам үстү —
шенни дернек:
«Кадынжа» тä,
«маанä» ени...
Түркүлерин
сеси не пек,
Гözäl дä фит —
бүүк кыз тени.
Шенник, шенник —
кувет тинсиз,
Генчли канда
заамет кайнар.
Тез ихтиарлээр
адам ишсиз,
О, севдасыз
чоктан ихтиар.

ГЕНЧ ПАЗАРЫ

(Выходной день)

Беким башка күйлердә
Хору таа геч топланэр,
Беким башка күйлердә
Хору аз пек узанэр?
Бак са биздә Кириетгә,
Хору еркен үүлендән
Гүн батынжа хеп ойнээр...
Аз мы, чок му? Аз дейжәм,
Зерә доймээрым гүнә,
Доймээрым да ойуна,
Йаримә пек доймээрым,
Ойнасак хер гүн-гежә.

*

* *

Иазын гүннәр пек узун,
Пазарлар са кысажык.
Чинсабайлан — пунара:
Маазада, ченгеллердә
Дерин калай бакырлар
Олмасыннар бошажык;
Сорам сабаа екмеенә
Томбарлак софразыкта,

Үзүм чалмар алтында
Пек севериз отурмаа
Банып йуурт чөлмеенә,
Гүн чыкмыш фидан бойу,
Екиннәр адам бойу;
Оләр баалар сыртында
Қара гөзлү үзүмнәр,
Қырмыз' дилли карпузлар,
Сары йанак кауннар,
Пембә краалы ораklar —
Ерик ерләр дөшели —
Бу харман вақыдында.
Евелдән калмыш адеет —
Пазарларда херкерет
Долашмаа екиннери,
Боллуклу емишлери,
Евдеки оланнара
Гетирмәә шуну-буну,
Шенненсин үреклери
Бааларда, о йамачта,
Гөрдүм сенин фланини,
Бойасы ешил атлас
Башында да чичеми,
Ани гечеп хоруда
Вердим сана үреми,
Ишиттим дә сыклыны,
Наараны хем лафыны.
Кумаларым денеди,
Ки саклээрым ахтымы...
Гүн тандан үсек качмыш
Башчамыз гержик ачмыш:
Қадифә хем алтынжык,
Феслен хем духи чичәә,
Қар-топу, лалә, зүмбүл,

Биаз пенчерә чичәә,
Долу мак коорлу бакәр,
Бужорлар, гергиналар
Бутүн башчайы сачмыш.
Башчажыым, хей башчажыым,
Шен сенин карыкларыи,
Кушкулуйдур ұрајним —
Хору заманы йакын.
Башчамын да ичиндә
Темиз бир куйу каздым.
Куйунун да дибиндә
Севги маанеми йаздым,
Мааненин дә үстүнә
Биаз бир гүл хашладым,
Ниет тә койдум үстүмә
Тә недән дә башладым:
Ким булурса маанеми,
Хатырласын анеми,
Зерә она качажам.
Ама гүл бүүйүнженә,
Ұч илкйаз ачынжана,
Он классым битинженә,
Йарим пек севиңженә,
Қызлыымдан айырылмам.
Малим, сөлеер, доймамыш,
Қызлыындан хич датмамыш
Генчежик евермишләр
Севдии чичәә коймамыш,
Башчасы үүсүз калмыш.
Бени мутлужа буләр,
Қызлыыма майыл оләр...
Бүүк евдә ичер серин
Ичими чектим дерин:
Нади гүвез фистаннан,

Лянка гиммиш ешили,
Кати ачык турунжу,
Бән сә не гийим, верин?
Лаанайы мы, пембейи,
Назлы йар беенсин бени?
Геч калэрым хализдән —
Чожуклар гечти чоктан
Чалгыжылары алмаа,
Шинжик гечирләр ашаа
Клубун онүндә чалмаа!
— Дока мари, айола,
Чемрек, гержик кыз ола!
Сана кума бизиз йа:
Икимиз йардым едир,
Биримиз бакыр йола.
Шинди гиинмек дийл оя,
Нижәлди евел, сөлә:
Ипек гөлмек үстүнә
Бир инжә кептар фистан,
Үстүнә дә бир чукман,
Ондан сора үст фистан —
Да олсайды бблежә —
Кат-кат гимми фережә!
Шинди гиинмек пек илин,
Саалыклы, уйгун, метин,
Ама хеп тә вар завтрак —
Буук кыз пек севәр кыврак!
Қапрон чорап айаанда
Лак туфлийлән йарашта,
Бир гержик енни фистан
Атласы таа Одестән,
Белиндән ашаа — долай,
Вальс дөнмәә олсун колай;
Йанында да «змейкасы»,

Нижә ени модасы —
Дийл евелки копчасы. . .
Капрондан кәр фыта да
Бүүннән бууи дадымызда,
Ама шириди олсун,
Баканнар майыл олсун.
Бойнума не баалайым,
Өнүмә не такайым?
Бир седеф, ики бонжук —
Қызым бән, дийлим чожук,
Бир дә сары мамидә,
Ко олсун гержик гүүдәм.
Пелнимә ширит тактым,
Узун баалы бант йаптым;
Җа гүмүш блезиклерми
Коейим колларыма,
Җазылы үзүклерми
Чекейим пармаklarма.
Сансын хепси ериндә
Каләр дартынмаа садә.
Ләзым да чожуклара
Шуну-буну адамаа:
Башлы болдур башымда,
Темиз чичек йанаамда,
Биркач гароз гүүсүмдә.
Ишлемели дә басма
Сыкылы тә елимдә. . .
Җалабээр о бакышлар —
Хоруйа хазыр кызлар!
«Маму, мали, — баксыннар,
Не дийл өлә булсуннар,
Зерә өмүрлеридә
Чок пазар гүннериндә
Хоруйа йада дүүнә

Донанмыштыр пек оннар.
Бурда бираз кесейим
Лафымы да еснейим:
Беким нижә кимиси
Бән дә чарпык гибиси
Анама хатыр, есап
Вермейим? — бак бән дә сааб—
Звеножуйум бааларда,
Казанжым уйгун халда...
Җок, бөлә тутум биздә
Хич гечмәз күйүмүздә!
Насыл ана жаныны
Вардыр колай ажитмаа,
Өзеник бакышыны
Есапсыз да йашлатмаа?
Бак, анам, донаклыыма,
Севин уйгун кызлыыма
Хатырым сана битмәз,
Кәр быксам азарлыына.
Дөнүп генә лафыма,
Бак не гелди аклыма:
Мари, алын есаба,
Некадардыр ажаба
Вақыдын адымнары,
Онун генч пазарлары?
Некадардыр кызлары,
Ки сыра йыллар ара
Таа бизим вақытлара
Хеп бир генч дүзүндүләр,
Хоруйа өрүдүләр,
Бееидии генч чожуклара
Севда чичәә вердиләр?
Биз дә дийлиз биткиси
Хоруйа гирән дизи...

Ардымыз не фыйылдээр —
Қызчазлар хем чоужаклар
Бүүк кыз хем оглан бүүер,
Биздән өрнек чыкардэр.
Вар бир лаф, шашырламаз:
«Хору хич ихтиарламаз!»
Пыи мари, чалгыжылар —
Хоруйа чорбажылар —
Нааралар арасында
Тә гелер хоружулар!
... Вар мы, билмәм, күйлердә
Адеет нижә Кириеттә?
Чалгыжылара хатыр
Пек гүдерләр бизлердә.
Шинди дә тә чоужаклар,
Хализ кими хазнатар,
Бир бөлүк олуи варды
Чаланнара теклифдар.
Шен алай дүзүп-варып,
Наара ердән копарын
Тә гечерләр сокактан —
Күй өтер шен чалмактан
Генч-ихтиары топарып.
Завалы кызлар, кызлар
Ўреклери не сызлар;
Планнар бойуна чыкып
Клуба дору бакырлар
Дизи-дизи шу гөзләр.
Бекленди не бекленди —
Хору заманы гелди!
... Евел бүүктү хорулар,
Ама шинди таа да бүүк:
Генчлик зебиллии урду.
Ушак — евләр долдулар!

Саа олсуннар, бүүсүннәр,
Хоруйу хеп бүүлтсүннәр,
Халкымы донатсыннар!
... Евел азды пазарлар —
Таа чоойу хоручтулар.
Хер пазар шинди диннен,
Хорунда ойна, шеннен.
Бак бу хоруйа кендин —
Не гөзәл хем не зенгин!
Бир дениз гиби гениш,
Коор гиби йанэр ренги.
Ортасында пьедестал
Чалгыжылар үстүндә
Үсектән хавалары
Кыврадэрлар дөрт чатал.
«Молдованжа» — илк ойун.
Чожуклар башлээр ону,
Бу хызлы ойун сойу,
Чөкмекләр билмәз сону.
Ама нижә дә олса,
Кызлар ону качырмаз,
Чожуклар йаннарына
Тутунур — вакыт бак аз.
Ойун озан усланэр,
Адым-адым чалканэр;
Арада-ердә саде
Чожуклар тә хызланып
Бир чөкмек ерә йамээр.
Ойун генә дүзелер,
Чеврә еринә гелер,
Йар йарә өзнек бакэр
Гүжүлә бир гүлүмсеер.
«Дүз ава» узун тутэр,
Кызларын бу хавасы,

Хору чевреси генш
Битмесә шу чалмасы!
Ойун ойуна дийшер:
«Молдованжа», «Дүз ава»,
Бир «Кадынжа», бир «Кундак»,
Бир «Туканжа», «Уч аяк»
«Чингенейжә», «Краковяк»,
Тә «Русаска», «Полька» тә
Бир «Чекиргә» биткидә
Чожуклар чекер — бирдә:
Марш, зерә вакыт авшам,
Сыырлар инди ашаа...
Бир наара гөкә чыкәр,
Хору Кириеттә дааләр.
Иарим евә гечирер
Харман бойу сесленер,
Нечинсә пек аз биздән
Лаф евәдән ишидер...
... Беким башка күйлердә
Пазар таа узун тутәр,
Беким башка ерлердә
Генчләр ойуна дойәр?
Бакса биздә Кириеттә
Некадар узун тутса
Пазарым йа ойунум,
Йоктур таа дойдуум гүнә,
Дойамээрым йаримә;
Генч пазары чок не вар —
Дойамээрым генчлимә.

«КАДЫНЖА»

Хопа — хопа,
Топа — топа
Ха кадынжа
Ғаш калынжа!
Авуч дүүн
Мити бүүн
Конч чизмейлән
Траш енсейлән;
Чуфа доннан,
Ал кушааннан,
Фланиси дә
Кадифедән
Калпаанда да
Чичек кыздан
Елиндә дә
Басма ездән
Гөзүндә дә
Бакыш байгын,
Үреендә дә
Севдә кызгын...
Хопа Мити
Ха те шинди!

— «Бән хазырым
Кәр кызгыным
Бир кадынжа —
Иаш калынжа!»
Чок йалварма
Гагауз му,
Копкуйлу му?
Ойунжу бу
Башына бу!
Чалгыжы, хей,
Беш киши, бей:
Кавалжы бир
Гайдажы бир
Кеменчежи —
Ики межи
Даулжу да
Чоктан бурда
Хона Мити,
Ха те шинди!
Дум-жа, дум-жа,
Дум-жа, дум-жа
Зыгы-зыгы, зыгы-зы,
Зыгы-зыгы, зыгы-зы,
Түрү-лүрү, түрү-лү,
Түрү-лүрү, түрү-лү,
Зу-у-у-у,
Зу-у-у-у,
Дум-жа, дум-жа...
Ха кадынжа!
Хепси бирдән
Копту ердән
Сыклык, чөкмәк
Наара етмәк
Ер дә ойнээрр.

Ичи кайнээр
Не огланнар
Ойнаиннар!
Бири бирдән
Үстүн чыкар
Дөшенип тә
Ойун чакар. . .
Тә те шинди
Ава дийшти:
Еникуну
Даул дүүер,
Мити буу
Колай денеер:
Ериндә пак
Кымылдамак,
Чизмелери
Ғапыштылар,
О еллери
Асылдылар,
Гөзлериндә
Гүлүш калды,
Кара калпак
Аанак калды;
Салт о гүүдә,
Кыврак гүүдә,
Ичи ойнээр
Кайнак ойнээр,
Дышы сайды
Хич бозулмээр
Ойун сайды,
Белли олэр!
Лаф май хич йок
Солук та йок
Салт кимәржә

Ериндәжә
Гүүдә ийлип,
Елләр арда,
Дөнер илин
Айак — елин
Устүндейжә;
Бундан генә
Илерженә
Ериндә пак
Кымылдамак...
Бирдә Мити
Гөздән етти
Кавалжыйа
Дийшсин ава:
Урду даул,
Кавал өттү...
Мити фодул
Чемрек чөктү .
Зерә ава,
Сеси кавал,
Бир кыз истеер.
Мити сечер —
Нади; Нади
Явклу она
Орда кыз чок
Саде она —
Башка кыз йок.
Бойу — фидан
Пембә үзү
Растык кашы
Көрпә йашы
Гүлер — ачәр
Зүмбүл чичәә
Балдан татлы

Онун лафы
Қыврак фистан —
Кадифеси
Гүвез хептән;
Атлас фыта
Биаз каардан
Пембә ширит
Баалы пелик
Қашмер бариз
Биаз платтан
Уйгун баалы
Шу бойнудан
Гөзәл чичек
Ал йанаанда
Лак емени
Қырцлээр геврек
Өрүүшү —
Бир гугуш генч!
Тә Мити — хоп
Генә чөкер
Иавклусуну
Теклиф едер.
Кыз утанжак
Браз гүлүмсеер
Ерә анжак
Гөзләр дөнер.
Бир дә елләр
Онә гелер,
Ўзү дөнер
Иавклусуна
Олә татлы
Бакыш атты
Гүлүш бир хем
Она катты,

Долай айды —
Гылдыз гүлдү
Мити азды
Ергин олсун,
Ама шинди
Ойун гидер
Лазым кызы
Четин алсын.
Илин үзер
Нади йари,
Кумалары
Ону верир
Кадынжайа
Бир гөзеллик.
Хепси олэр,
Тараф олэр.
Халка дурун
Йаваш чалэр:
«Мити, жаным,
Мутлужана
Бу кадынжа
Татлы сана.
Чеврә гечин,
Бирлик олун;
Чожук калсын
Гери бираз,
Саа колуну
Кыза дору
Бел ууруна
Йакын тутсун
Сол колуну
Баш уурунда
Авуч тутсун.
Ен биринжи

Иши ама —
Кыза баксын
Калпак йаны.
Кызса үзсүн
Кадын гиби,
Чожуу чексин
Гөлгә гиби,
Хем алдатсын:
Тутамасын,
Буламасын,
Кадынжажын
Шу ужуну».

И ЧИНДЕКИЛӘР

ЧАЛ, ТҮРКҮМ! (ЗВЕНИ, МОЯ ПЕСНЯ!)

Ленинә түркү (Песнь о Ленине)	5
Бирлик (Единство)	7
«Правда»	8
Ени гүнүн алтында (Под новым солнцем)	9
Ватаным (Родина)	10
Анам (Мать моя)	12
Сенсизим (Без тебя я)	14
Ана дилим (Родной язык)	15
Ени сесләр (Новые голоса)	16
Комратта (В Комрате)	18
Кириет (Кириет-Лунга)	19
Сенинди ми? (Твои ли были?)	20
Саллангажым (Колыбель моя)	21
Чал, Буджак! (Пой, Буджак!)	23
Бүүттүн бени (Вырастила меня)	25
Гөзәл Буджак! (Красавец Буджак!)	27

КАРДАШЛЫК (БРАТСТВО)

Булунсам да не йанда (Где бы я ни находился)	31
Улештирмек (Взаимность)	34
Бакы	37
Райнисин мемлекетиндә (В стране Райниса)	38

Узак дедәм (Далекий предок)	39
Есапла кендин (Подумай сам)	40
Быктым от тепесини! (Перекинул копну я. . .)	45

НЫЛДЫЗЛАРА (К ЗВЕЗДАМ)

Космос бизә бир маалә (Космос, улица моя!) . . .	49
--	----

СЕВДА (ЛЮБОВЬ)

Дуйгум (Чувство мое)	61
Иабан гүлү (Дикая роза)	62
Дуйгуму ташы (Неси мое чувство)	64
Илк өнүш (Первый поцелуй)	65
Маанелерим (Частушки мои)	67
Кызлар (Девушки)	70
Бал (Мед)	71
Зараржы йарим (Проказница моя)	72
Кадына (Женщина)	74
Дүзен түркүсү (Ткацкая песня)	75
Хелә, достум! (Ну-ка, друг мой!)	76
Генч пазары (Выходной день)	77
«Кадынжа»	86

Д. Танасоглу

ЗВЕНИ, МОЯ ПЕСНЯ

(Стихи на гагаузском языке)

17 коп.

КАРТА МОЛДОВЕНЯСКЭ * 1966